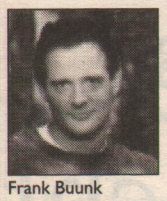
Frank Buunk

Van 'speelkameraad' tot specialisme

PORTRET VAN DE GRONINGER-PLOEGKENNER RICHARD TER BORG

De Groninger Ploeg kent vanaf het midden van de jaren negentig grote belangstelling van de kunstmarkt. Richard ter Borg is van kind af aan gefascineerd door de schilderijen van deze Nederlandse expressionisten en heeft op dit gebied een grote expertise opgebouwd. In zijn Groninger kunsthandel heeft hij een uitgelezen en 'marktfris' aanbod dat grotendeels rechtstreeks uit particulier bezit afkomstig is, zoals de ruim 40 werken van Jan Jordens die hij momenteel tentoonstelt.

Jan Altink, Liggend naakt, olie/doek, 40,5 x 65 cm, gesigneerd en gedateerd '34 r.o.

Op een besneeuwde decemberdag in 1999 reisde ik met mijn stagiaire naar het Noorden om een affaire te ontrafelen rond vervalsingen van schilderijen van de Groninger Ploeg, de Nederlandse exponent van het Europese expressionisme. Die affaire bleek een nauwelijks ontwarbare kluwen van listen. Toch 'in de buurt', gingen we naar Groningen, om daar de schaarse plaatsen waar in kunst gehandeld wordt af te struinen. Een collega op het Zuiderdiep had kort daarvoor in het Nieuwsblad van het Noorden gezegd dat 'in Ede' (bij Simonis & Buunk, FB) de Groninger Ploeg 'veel duurder' was dan in het Noorden, dus ik dacht: dáár gaat Buunkie dan even van profiteren! Bij de handelaar in kwestie trof ik slechts enkele stukken aan, die inderdaad wat scherper stonden en die kocht ik. Kwalitatief vergelijkbare werken hingen er echter amper en bleken nauwelijks goedkoper.

Omdat in die straat op Ploeggebied verder weinig te beleven viel, liepen we naar het centrum om wat te eten. Pardoes beenden we langs enkele 'rood verlichte, levende stillevens' en even verder hielden we in de Folkingestraat stil voor een etalage met een keur aan kleurrijke schoonheid, mét prominent - achter het glas - een markant vrouwelijk naakt van Johan Dijkstra, een van de beste Groninger expressionisten. Verschillende andere goede schilderijen van de Groninger Ploeg straalden ons bij Kunsthandel Richard ter Borg tegemoet. Niet alleen van Dijkstra, maar ook van Jan Altink, Henk Melgers, George Martens en Jan Wiegers, allemaal schilders die vroeger samenkwamen in 'Blauwborgje', een boerderij aan het Reitdiep, ten noorden van Groningen. Kleurrijke Hollandse expressionisten, waar de kunsthandel vooral vanaf medio jaren negentig erg op zat te azen, want de Groninger Ploegschilders zaten in de lift.

Collegiaal

Richard ter Borg begon in 1995 voor zichzelf en verhuisde zijn galerie in de zomer van 1999 naar de Folkingestraat. Hij had die winter inderdaad stukken in huis die dermate interessant waren dat we zaken deden. In één koop verwierf ik twaalf belangrijke werken. En zo had de andere Groningse collega toch nog een beetje gelijk, zij het dat je daarvoor een straatje vérder moest zijn... Maar de markt werkt snel, helemaal door het internet, zodat het Groningse prijsniveau al na een jaar nauwelijks meer verschilde van dat in de rest van Nederland. De markt voor de Groninger Ploeg is nu een Nederlandse geworden en niet meer een noordelijke aangelegenheid. De werken laten zich in Den Haag, Amsterdam, Hilversum, Zwolle en Assen net zo goed veilen als in Groningen. Met Ter Borg - zijn naam verbasterde ik gekscherend al snel tot 'blauw-Borgje' - ontstond een fijne collegiale relatie. Niet zo zeer vanwege zijn schilderijen, maar vooral vanwege zijn kennis, zijn integriteit en de originele manier waarop hij handelt en er in puur Gronings zo grappig over vertelt. Ik zag deze ras-Groninger uit één stuk weer eens terug op de onlangs gehouden veiling van de Guus Mariscollectie bij Christie's. Nadien zocht ik hem op, om het over zijn werk als handelaar en kenner te hebben, ook even terugkijkend op zijn spectaculaire ongeluk. Ter Borg stortte een jaar geleden met een oude Jaguar van een viaduct en belandde omgekeerd op een ondergelegen autoweg. De tv-journaals en de landelijke pers besteedden er volop aandacht aan, want het was een mirakel dat door de landing van de Jag midden tussen het autoverkeer niet een nog veel grotere ramp had plaatsgevonden.

> "De Ploegschilderijen in het Groninger Museum waren ooit mijn speelkameraadjes."

Aparte smaak

Heeft dat ongeluk je handel en wandel erg beïnvloed?

"Het is een wonder dat we er levend van afgekomen zijn. In eerste instantie leek mijn medepassagier Martien Martens, kleindochter van Ploegschilder George Martens, het niet te redden. Dat maakte me gek. Gelukkig gaat het nu beter met haar. Ik heb enkele blijvende beperkingen aan die dag overgehouden, maar ik ben hartstikke blij dat we het hebben overleefd. Momenteel ben ik alleen nog maar op zaterdag in de galerie, ik doe het nu even rustig aan. De rest van de week wordt vakkundig opgevuld door mijn vrouw Bo, aanstaand kunsthistorica, die binnenkort afstudeert op de Groninger Ploegverzamelaar Ongering, en Joop Benten, een goede vriend van mij. Maar laten we het over kunst hebben - vraag maar wat over die aparte smaak van mij."

Nog wat gekocht op die veiling van Guus Maris?

"Nee, ik kwam er niet aan te pas. De schilderijen die ik wilde hebben gingen me te duur, maar het was wel smullen, want ik koop zelf graag de gekste dingen en heb niet bepaald een commerciële smaak. Het was een bijzondere collectie, bizarre voorstellingen. Ja, ik hou van donkere kleuren en excentrieke onderwerpen in de kunst."

Maar dat verkoopt toch niet makkelijk? Heeft de recessie zijn werk gedaan in het Groningse?

"Ik denk dat we niet mogen mopperen. Ik hoor dat de markt aantrekt, als je maar de juiste stukken in handen hebt. Zelf heb ik weinig van de recessie gemerkt, behalve dan dat het voor mij de laatste jaren moeilijk is de juiste werken in de verkoop te krijgen voor een prijs die acceptabel is. Wij opereren als kunsthandel al sinds jaar en dag in de luwte. In onze winkel hangt op dit moment maar één schilderij dat op een veiling gekocht is. De rest komt bij particulieren vandaan. We hebben uitstekende contacten met zogenaamde 'Ploegfamilies' en Ploegverzamelaars. Ons aanbod is zogezegd 'marktfris', dat wil zeggen dat het om werken gaat die niet eerder publiek verhandeld zijn. Daarom hebben we naast particuliere verzamelaars ook enkele handelaren zoals jij als klant. Maar ook het Groninger Museum kocht een aantal werken bij mij, waaronder een uniek druksel van Hendrik Werkman, het artistieke geweten van de Groninger Ploeg."

Specialiteit

Vanwaar jouw fascinatie voor de Groninger expressionisten?

"Ik ben ermee opgegroeid. Als jongetje van acht bracht ik al zóveel vrije middagen door in het Groninger Museum, dat een suppoost voor mij een museumjaarkaart heeft versierd, terwijl ik daar officieel nog veel te jong voor was. De Ploegschilderijen daar waren als het ware mijn speelkameraadjes. Toen ik vijftien was kocht ik mijn eerste Dijkstra. De Ploeg werd mijn specialiteit. Voor het werk van ongeveer twintig kunstenaars heb ik een absoluut zicht ontwikkeld, zoals sommige musici een absoluut gehoor hebben. Als Ploegkenner werk ik hier in Groningen op zondag mee aan een regionaal taxatieprogramma en behandel ik elke zaterdagavond een of twee schilderijen op de regionale televisie."

Nog steeds goed contact met het Groninger Museum?

"Jawel, vooral met Han Steenbruggen, de conservator moderne kunst. Hij is daar de spil als het om De Ploeg gaat. Steenbruggen legt momenteel de laatste hand aan een omvangrijk proefschrift, waarin hij het expressionisme in West-Europa beschrijft. De Ploeg krijgt dan eindelijk zijn verdiende plek in de kunstgeschiedenis. Onlangs hebben we weer overleg gehad over de jaarlijkse Ploegdag in het museum, in mei. Er is dan altijd een speciale expositie, er worden lezingen en rondleidingen gehouden en er is de mogelijkheid om werk van De Ploeg te laten beoordelen door een deskundige. Sinds vier jaar doe ik deze taxaties.

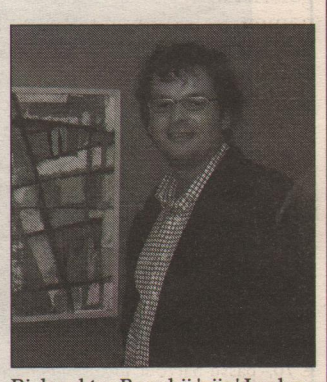
Richard ter Borg bij 'zijn' Jordens in het Groninger Museum.

Last van het vervalsingcircuit?

"Ik erger me groen en geel aan de manier waarop mensen met ons culturele erfgoed omgaan. Vervalsen geschiedt op grote schaal. De pakkans is klein, mede omdat veilingen de anonimiteit van de inbrenger vrijwel altijd waarborgen. Twee jaar geleden maakte ik het mee bij een groot veilinghuis. Namens de Stichting Johan Dijkstra meldde ik dat ze op het punt stonden een valse Dijkstra te veilen. Voor mij was daarmee de kous af. Tijdens de veiling werd ik benaderd door twee mannen in leren jas, die mij vroegen voortaan geen mening te hebben over hun schilderijen ... Ik heb daarna niet meer uit mijzelf mijn mening gegeven en ik hoor om mij heen dat veel collegae er ook zo over denken. Het blijft daarom een risico om als leek te varen op de generalistische kennis van veilinghouders en dat geeft de specialistische kunsthandel weer een goede reden van bestaan. Toch?"

Toevallig! Tijdens het schrijven van dit artikel word ik vanuit het Noorden gebeld. De rechtbank in Groningen heeft een getuige-deskundige nodig: de persoon van de affaire uit 1999, die valse kunst 'blijvend op echtheid garandeert' door gewoon vol te houden dat het écht is, schijnt deze receptuur nog steeds te hanteren ...

Frank Buunk

- Aanvankelijk bleken de prijsniveaus van schilderijen van De Ploeg in het Noorden en de rest van Nederland verschillend. De markt voor de Groninger Ploeg is echter de laatste jaren in heel Nederland gelijk geworden.
- Kunsthandel Richard ter Borg heeft een groot aanbod van Ploegwerken met particuliere herkomst. Het zijn veelal schilderijen die niet eerder publiek verhandeld werden.
- Er worden nog steeds valse Ploegschilderijen op de kunstmarkt aangeboden. Het is daarom zaak alleen die werken aan te kopen die door een deskundige beoordeeld zijn.

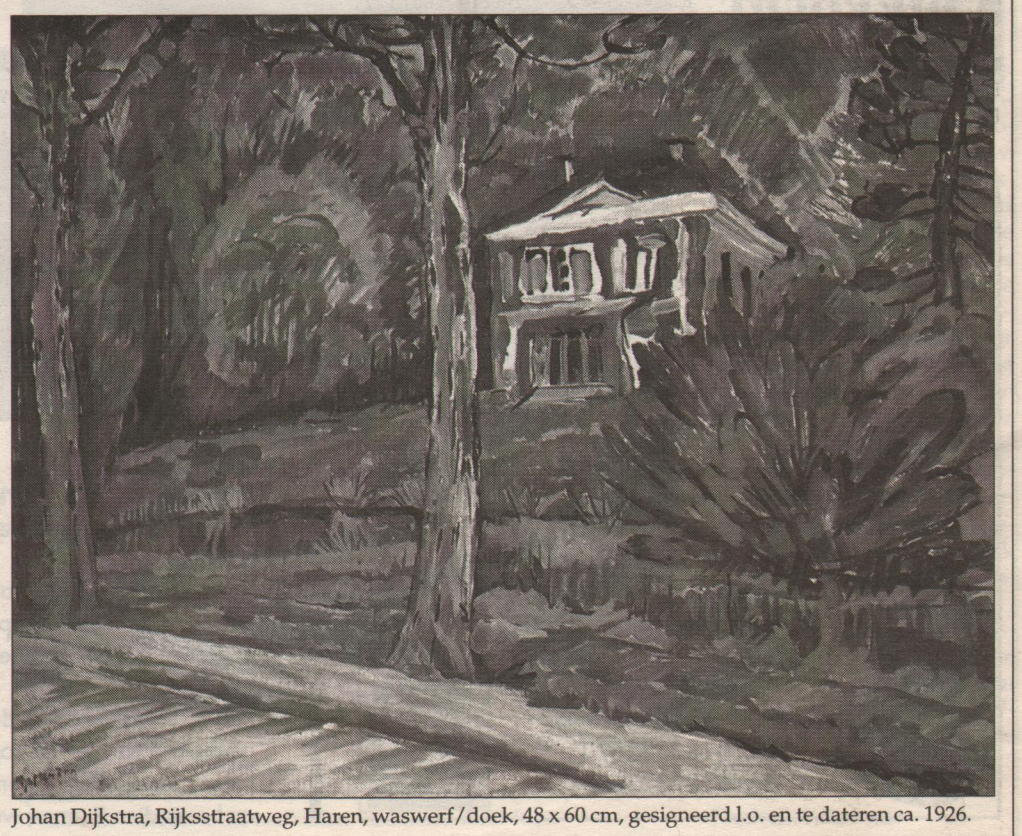
Johan Dijkstra, Rijksstraatweg, Haren, waswerf/doek, 48 x 60 cm, gesigneerd l.o. en te dateren ca. 1926.